

Розділ 2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА МЕЗО- ТА МІКРОРІВНЯХ

УДК 330.342.3

Г. Я. Аніловська,
Д. М. Петкогло, О. М. Самусевич

СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Визначено роль малих та середніх підприємств в економіці України. Проаналізовано причини та фактори, які визначають тенденції їх розвитку. Охарактеризовано завдання держави в цьому процесі.

Ключові слова: *малі та середні підприємства, структура економіки, державна підтримка підприємництва.*

Постановка проблеми. Одним із першочергових завдань держави на етапі трансформаційних перетворень є сприяння розвитку малих та середніх приватних підприємств. Ця діяльність є складовою політики ринкового структурного реформування економіки. Малі і середні підприємства (МСП) є структуроутворювальним фактором економіки. Їх наявність та динаміка спричиняються до формування прогресивної економічної структури, підвищення ефективності її функціонування. Україні, яка перебуває в стані активної розбудови свого господарства на ринкових засадах, слід приділити цьому питанню особливу увагу. Формування приватної, за термінологією Дж. Гелбрейта, «ринкової системи»^{*} належить до пріоритетних завдань трансформаційної економічної політики.

Стан дослідження. Новітні дослідження, що активно проводилися на Заході в останні десятиліття, встановили наявність у МСП цілої низки позитивних чинників. Внаслідок чого останні виконують важливі загальнонаціональні функції.

^{*} Дж. Гелбрейт ділить сучасну високорозвинуту економіку на дві системи: ринкову і плануючу. Перша включає дрібний бізнес, друга – великі корпорації. Гелбрейт Дж. Экономические теории и цели общества. – М.: Прогресс, 1979. – С. 85.

По-перше, вони є носіями і генераторами конкуренції. Доведено, що ринкова економіка не може успішно функціонувати без наявності значної кількості комерційних суб'єктів, що може бути забезпечено лише за рахунок МСП. Їх присутність надає національному господарству необхідну динаміку та постійне оновлення. Це досягається завдяки їх маневреності та гнучкості, здатності легко пристосовуватися до коливань попиту, швидко освоювати випуск нової продукції. Проте не можна не враховувати їх нетривалість, вразливість на циклічні бурі. Позаяк відомою є значна «дитяча смертність» малих підприємств. Західна статистика свідчить, що приблизно 20% нових МСП щезають, не доживши до своєї першої річниці, 30% не дотягують до двох років і лише половина відзначає своє чотириріччя. Але на місці зниклих з'являються нові з успішнішими власниками, ефективнішим менеджментом. Це постійне оновлення МСП суттєво сприяє поживленню конкуренції та послабленню монополістичних тенденцій.

По-друге, мале підприємництво забезпечує структурну перебудову економіки та сприяє розвитку нових галузей. Великі підприємства завжди є стрижнем кожної галузі і носіями «консервативного» начала економіки.

Малі підприємства, засвоюючи нові науково-технічні відкриття та створюючи нові вироби та ринки, становлять революціонуючу силу. Саме вони ініціюють структурні зрушення й реструктуризацію економіки. «Власники малих торгових (роздрібних та гуртових) і виробничих підприємств можуть встановити, що економіка, яка постійно змінюється, різко знизилася або зовсім звелася нанівець економічну обгрунтованість продовження їх бізнесу... Слабнучи або щезаючи в одних областях, малі компанії виникають у багатьох інших...» [1, с. 8]. Отже, вони роблять суттєвий внесок в оновлення економіки.

По-третє, МСП створюють особливі можливості для використання людського чинника. Оскільки їх центральною характеристикою є єдність права власності та безпосереднього управління підприємством, то існує персональна відповідальність керівника за фінансовий, технічний, соціальний стан фірми. А це потужний стимул до розвитку ініціативи, творчих пошуків, вдосконалення діяльності. Все це виражається у нових комбінаціях виробничих факторів, вищій результативності трудового процесу. Саме так розглядає підприємця Й. Шумпетер. Його підприємець-новатор – це творча натура, яка постійно шукає і здійснює виробничі, технічні чи організаційні інновації [6, с. 169–175, 184–189]. В результаті «...відкриваються способи пропозиції якісніших або дешевших товарів, ніж ті, що вже надходять споживачам» [5, с. 11].

Активізація особистого фактора виявляється і в розвитку малого венчурного бізнесу. Останнім часом малий бізнес почав виявлятися у наукомістких виробництвах, зокрема комп'ютерних та інших високотехнологічних галузях. Він став своєрідною лабораторією, де перевіряються нові відкриття та ідеї, доводиться їх життєздатність. Так, на кожен долар, проінвестований у науково-технічні розробки, малі фірми у США створюють у 2,5 рази більше винаходів, ніж великі корпорації [2, с. 127].

По-четверте, мале та середнє підприємництво відіграє важливу соціальну роль, що полягає у підтримці соціальної та політичної стабільності у суспільстві. Це досягається значною мірою тим, що воно створює багато робочих місць, зменшує безробіття. Стабільність суспільства досягається і шляхом створення чисельного середнього класу, який формується головним чином за рахунок когорти малих підприємців. Він є в кожній провідній країні світу і забезпечує надійний, передбачуваний розвиток суспільства.

Для країн із перехідною економікою, зокрема України, неабияке значення має те, що розвиток МСП не вимагає значних коштів, особливо централізованих. Його капітали формуються за рахунок власних накопичень, а почасти й частини необхідного продукту.

Отже, мале і середнє підприємництво виконує в сучасній змішаній економіці важливі й незамінні функції, існує своєрідний поділ праці між великим та малим бізнесом. Обґрунтовуючи необхідність існування останнього, англієць Дж. Болтон пише, що проста і навіть дуже проста відповідь на це питання міститься у факті існування різномасштабних економічних завдань. Роль малого бізнесу полягає у виконанні тих функцій, які малі фірми можуть виконувати ефективніше, ніж більші фірми, тобто основою їх існування є доцільність, яка не може бути ефективною у великомасштабній діяльності економічної організації.

Мета статті – з'ясувати важливість існування малого та середнього підприємництва в економіці України та завдання держави в забезпеченні його функціонування.

Виклад основних положень. Розвиток МСП в Україні відбувається сповільнено й складно. Пройдений шлях можна розділити на два етапи. Перший розпочався ще в СРСР і тривав до проголошення Україною незалежності. На цьому етапі фактично розпочався процес формування малих підприємств, створювалося відповідне законодавство. 1988 р. був прийнятий Закон «Про кооперацію в СРСР» та «Про індивідуальну трудову діяльність». 1990 р. вийшла Постанова Ради Міністрів СРСР «Про заходи із створення та розвитку малих підприємств»,

згідно з якою юридичним та фізичним особам дозволялося створювати приватні підприємства з використанням найманої робочої сили.

Другий етап охоплює роки незалежності України і розпочинається із 1992 р. Було створено певну законодавчу базу, проведено масову приватизацію, засновано організації державної підтримки МСП. Прийнято Закони України «Про підприємництво», «Про власність», «Про господарські товариства», «Про селянське (фермерське) господарство». Це створило умови для розвитку МСП. Новий поштовх їх розвитку надав прийнятий у 2000 р. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва». Пік розвитку малих підприємств припадає на 1992–1993 рр., коли виникло їх понад 75 тисяч або більшість існуючих. Далі з різних причин, зокрема через несприятливий суспільний клімат, цей процес сповільнився.

Слабкий розвиток малого підприємництва в Україні пояснюється великою кількістю перешкод, що стоять на його шляху. Це не лише проблеми, які притаманні малим підприємствам в будь-якій ринковій економіці, а й специфічні бар'єри, характерні для вітчизняної економіки. До загальних перепон належать труднощі з фінансуванням бізнесу, доступ до кредитів, проблеми збуту продукції тощо. Крім того, перехідній українській економіці притаманні ще й такі перешкоди: труднощі з постачанням комплектуючих, відсутність позичкового капіталу, високий рівень оподаткування, бюрократія, брак приміщень та виробничих площ, нестача фахівців, відсутність підприємницького ноу-хау, недостатня державна підтримка тощо. Загальний рівень бар'єрів на шляху МСП є дуже високий.

Ситуація в Україні, зрештою, як і в інших ринкових країнах, вимагає державного втручання у сферу розвитку малого підприємництва. Теорія та досвід свідчать, що державі належить вирішальна роль у підтримці МСП. Вони є нестійкими господарськими структурами, надто вразливими на зовнішні шоки. Слабкою ланкою малого бізнесу є постійний брак коштів для розвитку, недостатній прибуток або його тривале очікування у перші 3–5 років існування. Разом із фінансовими труднощами слабкими його сторонами є поверхове знання ринку, оцінка кон'юнктури лише на найближчу перспективу, порівняно вузький асортимент продукції тощо. Саме в цьому криються причини високої «смертності» МСП. Перелічені хиби органічно притаманні останнім незалежно від часу і місця їх перебування. Якщо до цього додати складнощі й проблеми трансформаційної економіки, то стає зрозумілою необхідність державної опіки, здійснення урядового протекторату над малим бізнесом. Без цього він не може розвинутися до потрібних розмірів, виконати належні функції. Слабкість, недороз-

винутість останнього не дозволяє створити ефективно діючу ринкову економіку.

Важливість для економіки країни малого підприємництва підтверджується значною увагою до нього міжнародних фінансових інституцій, однією з яких є Міжнародна фінансова корпорація, яка входить до складу Світового банку. Ця організація визначає рейтинг Doing Business, методологія розрахунку якого така: рейтинг оцінює умови започаткування, ведення і закриття бізнесу у більшості країнах світу, базуючись на опитуванні понад 9600 авторитетних експертів із країн, що оцінюються. Індекс рейтингу складається із 10 субіндексів, які відображають регуляторні, фіскальні та ринкові обмеження, що ускладнюють або сприяють веденню бізнесу в країні. Ці субіндекси умовно поділені на 2 типи, що стосуються надійності правових інституцій та складності і затратності регуляторних процедур. До першого типу належать такі субіндекси: «Отримання кредиту», «Захист прав інвесторів», «Виконання зобов'язань по контракту» та «Банкрутство», а до другого – «Започаткування бізнесу», «Підключення до мережі електропостачання», «Реєстрація власності» та «Зовнішня торгівля». Рейтинг охоплює 185 країн. Оцінка індексу «Ведення бізнесу 2013» базується на даних станом на 1 червня 2012 року.

За даними цих досліджень у рейтингу «Ведення бізнесу 2013» (Doing Business 2013) Україна покращила свої позиції на 15 пунктів (до 137 місця зі 185 країн) і увійшла до списку 23 країн світу-найбільших реформаторів умов ведення бізнесу, що кардинально реформували 3 і більше сфери (субіндекси) ведення бізнесу у 2011–2012 роках [7].

Проаналізуємо причини цих змін з точки зору впливу держави та ці процеси.

Значне покращення позицій України за субіндексом «Започаткування бізнесу» (на 66 позицій) відбулося насамперед завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури започаткування підприємництва» від 21.04.2011 № 3263-VI. Так, відповідно до цього Закону в Україні були скасовані вимоги до мінімального розміру статутного капіталу підприємств, а також щодо обов'язкового нотаріального засвідчення ряду документів під час створення юридичної особи. Внаслідок останнього було зменшено кількість процедур під час започаткування бізнесу (до 7 процедур проти 9 процедур згідно з попереднім рейтингом), вартість відкриття підприємства зменшилася майже у 3 рази – до 1,5% від річного доходу особи, а тривалість скоротилася на 2 дні (до 22 днів).

**Місце України у рейтингу Doing Business
та за складовими у публікаціях 2009–2013 рр.**

	2009	2010	2011	2012	2013	Зміна 2013 до 2012	Тенденція ▽ / ▲
Складність ве- дення бізнесу, загальна оцінка	145	147	149	152	137	+15	▲
За субіндексами:							
«Започаткування бізнесу»	128	136	118	116	50	+66	▲
«Реєстрація вла- сності»	140	160	165	168	149	+19	▲
«Сплата подат- ків»	180	181	181	183	165	+18	▲
«Підключення до мережі електро- постачання»			169	170	166	+4	▲
«Виконання зоб- ов'язань по контракту»	48	43	44	44	42	+2	▲
«Банкрутство»	143	145	158	158	157	+1	▲
«Отримання кре- диту»	28	30	21	23	23	0	=
«Дозвільна система у будів- ництві»	179	181	182	182	183	-1	▽
«Зовнішня торгівля»	121	139	136	144	145	-1	▽
«Захист прав інвесторів»	142	108	108	114	117	-3	▽

Варто зазначити, що тривалість процедур із відкриття нового бізнесу в Україні є значно нижчою, ніж у середньому в світі (30 днів) та у Польщі (32 дні).

Крім того, відсутність вимоги щодо мінімального розміру статутного капіталу є світовою практикою, що набуває все більшого поширення. Зокрема ця вимога відсутня у Німеччині, США та Грузії, але ще діє у Росії (1,4% від річного доходу особи) та Польщі (13%).

Покращення позицій України за субіндексом «Реєстрація власності» (на 19 позицій) пов'язана із прийняттям та набуттям чинності низки нормативно-правових актів, що впорядковують як процес реєстрації прав власності у цілому, так і процес реєстрації прав власності на землю зокрема. Так, було прийнято Закон України «Про Державний земельний кадастр» від 07.07.2011 № 3613-VI та Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень і Порядку надання витягів з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно» від 22.06.2011 № 703, відповідно до яких встановлено чіткі строки щодо проведення процедури реєстрації прав власності уповноваженими органами державної влади.

Як наслідок, у разі незмінності кількості процедур із реєстрації прав власності (10 процедур) тривалість цього процесу бала скорочена майже удвічі – до 69 днів.

Крім того, рівень витрат на оформлення скоротився на 0,2 вп. – до 3,7% від вартості об'єкта власності.

У рейтингу Doing Business 2013 за субіндексом «Сплата податків» Україна не лише покращила власну позицію на 18 пунктів, а й потрапила до десятки країн-найбільших реформаторів цієї сфери діяльності за останні 7 років – 6 місце. Так, за цей період Україна наблизилась до оптимального значення на 31 в.п. (із 16% до 47% від оптимального значення).

Завдяки проведенню податкової реформи в Україні поступово скорочується як рівень податкового навантаження, так і кількість та тривалість платежів зі сплати податків.

Зокрема завдяки прийняттю та набуттю чинності низки положень Податкового кодексу від 02.12.2010 № 2755-VI, Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI та інших нормативних актів кількість податкових платежів на рік було скорочено до 28 проти 135 платежів у попередньому періоді.

Крім того, завдяки впровадженню в дію пункту 49.4 Податкового кодексу України, відповідно до якого платники податків, котрі належать до великих та середніх підприємств, подають податкові декларації до органу державної податкової служби лише в електронній формі, тривалість процесу сплати податків в Україні була скорочена на 166 годин – до 491 години на рік.

Також згідно з пунктом 10 підрозділу 4 «Перехідних положень» Податкового кодексу України ставка податку на прибуток підприємств із 1 квітня 2011 року була знижена з 25% до 23%, з 1 січня 2012 року –

до 21%, а з 1 січня 2013 року – до 19%. Як наслідок, відповідно до даних Doing Business середньозважена ставка оподаткування підприємств скоротилася до 55,4% проти 57,1%.

Згідно з субіндексом, який оцінює ступінь легкості проходження процедур, необхідних для підключення підприємства до системи електропостачання, Україна піднялася на 4 сходинки до 166 місця.

Доступ до енергозабезпечення в Україні пов'язаний зі значною тривалістю та зарегламентованістю цього процесу (11 процедур, на виконання яких необхідно 285 днів). Однак порівняно з попереднім звітом в Україні спостерігається зменшення витрат, необхідних для підключення підприємства до системи електрозабезпечення, із 229,2% до 192,3% щодо прибутку на душу населення. Зазначимо, що обсяг витрат в Україні значно нижчий, ніж в Росії (1 573,7%), Білорусі (838,8%) та Латвії (389,1%).

Складність умов підключення до мережі електропостачання в Україні пов'язана з високим рівнем монополізації цього ринку, відсутністю конкуренції між електропостачальними компаніями та значною часткою державної власності серед підприємств із виробництва та постачання електроенергії. Однак із 2012 року спостерігається інтенсивний процес приватизації у цій сфері, зумовлений передати низку енергетичних компаній ефективному власнику, а також посилити конкуренцію та ефективність роботи на ринку енергопостачання.

Місце у рейтингу згідно з субіндексом «Виконання зобов'язань по контракту» підвищилося на 2 пункти до 42 позиції. Такий субіндекс відображає складність, а також втрати часу та капіталу, які можуть бути понесені у зв'язку з необхідністю вимагання від контрагента виконання ним своїх зобов'язань через арбітражний суд та інші процедури, зокрема впровадження рішень суду. Хоча серед представлених країн Україна має порівняно високі витрати (41,5% від суми вимоги), але водночас досить швидкі терміни вирішення боргової суперечки (30 процедур, на які витрачається майже 343 дні). Заощаджений так час може частково компенсувати понесені витрати, оскільки в країні з високою вартістю банківського капіталу швидкість його обертання стає запорукою успішного ведення бізнесу.

Україна за субіндексом «Банкрутство» дещо збільшила свою позицію у рейтингу Doing Business 2013 (на 1 пункт), що відбулось не внаслідок поліпшення власних показників, а через погіршення складових субіндексу в інших країнах. Зафіксовано зменшення частки поверненого капіталу кредиторам із 8,9 центів за 1 долар до 8,7 центів. Також стримувальним фактором є високі витрати підприємств під час процедури банкрутства, що в Україні становлять 42% від статутного

капіталу. Високі витрати підприємства у разі його закриття (судові витрати, оплата послуг юристів, ліквідаційної комісії тощо) не дозволяють власникам та кредиторам належно розподілити майно компанії, що ліквідується.

За субіндексом «Отримання кредиту» Україна знаходиться на 23 місці, що свідчить про розвиненість її фінансово-кредитної системи з точки зору захисту прав та інтересів кредиторів. У Doing Business 2013 рейтинг України залишився без змін, що було обумовлено незмінністю складових субіндексу порівняно з попереднім роком. Водночас кількість позичальників у приватному реєстрі щодо дорослого населення збільшилась із 17% до 23,3%.

Найгіршу позицію з усіх субіндексів Україна має за субіндексом «Дозвільна система у будівництві». Так, процес отримання дозволу в Україні вимагає проходження 20 процедур із загальною тривалістю 375 днів та вартістю у 1262,6% від середнього доходу на душу населення в країні.

Відсутність прогресу України у цій сфері пов'язана із тривалою імплементацією Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI, зумовленого значно спростити процедуру отримання дозволів на будівництво в країні. Так, із метою впровадження в дію норм зазначеного Закону у 2011 році було прийнято 21 постанову Уряду, 15 наказів Міністерства регіонального розвитку, внесено зміни в 23 закони України і один декрет Кабінету Міністрів.

Погіршення позиції України за субіндексом «Зовнішня торгівля» у рейтингу Doing Business 2013 (на 1 пункт) відбулось в основному, не через зростання вартості та терміну оформлення документів під час експортно-імпортних операцій, а внаслідок більш динамічної лібералізації умов здійснення зовнішньої торгівлі в інших країнах світу.

За субіндексом «Захист прав інвесторів» позиція України погіршилася на 3 пункти (до 117 місця). Це зумовлено незмінністю позиції України (порівняно з попереднім рейтингом) за основними його індикаторами. Так, за індексом впливу міноритарних акціонерів на діяльність компанії Україна отримала 7 балів (із 10 можливих), за індексом повноважень прийняття рішення на фірмах – 5 балів, а за показником відповідальності керівництва перед акціонерами – лише 2 бали. Як наслідок, інтегральний показник захисту прав інвесторів становив лише 4,7 бали.

Підтримка МСП у світі стала нормою. Давно розроблена й апробована система заходів стимулювання розвитку малого підприємництва. Вона охоплює такі основні дії: створення загальних сприятливих

умов для розвитку підприємництва; фінансова, кредитна та страхова підтримка; інформаційне та консультативне забезпечення; сприяння у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; допомога в інтеграції МСП у торгово-виробничі мережі.

Не ставлячи за мету детальний розгляд наведених заходів, звернемо увагу на деякі принципові позиції. Насамперед це важливість і необхідність створення загальних умов для підприємницької діяльності. Останні у вузькому розумінні охоплюють законодавче регулювання та управлінські процеси, що впливають на економічну діяльність підприємств [4, с. 99]. Йдеться про правове і нормативне забезпечення, наявність інституціональної структури, без яких приватні підприємства не можуть реалізувати свій економічний потенціал. В Україні відчувається значне відставання саме цих «загальних умов» від потреб розвитку. Низка законів, яка свого часу дала поштовх розвитку підприємства, вже не повною мірою відповідає вимогам часу і повинна бути переглянута. Прийняття інших чекає своєї черги. Це закони про іпотеку, продаж землі тощо.

Важливе значення має і фінансова підтримка МСП. Чи не найбільшою «слабкістю» останніх, як уже зазначалося, є гострий дефіцит фінансових ресурсів, особливо в перші роки існування фірми. Тому фінансове підживлення є вирішальною умовою їх виживання та розвитку. Держава повинна створити джерела та механізми фінансування малого бізнесу.

В Україні визначено три таких джерела: Український фонд підтримки підприємництва – державна організація, через яку виділяються бюджетні кошти на підтримку малого бізнесу; Український державний фонд підтримки селянських (фермерських) господарств; Державний інноваційний фонд України, що здійснює підтримку інноваційних проєктів.

Однак слабкість економіки, проблеми з наповненням державного бюджету не дають можливості виділяти цим фондам необхідні для їх успішної діяльності фінансові ресурси. Вони можуть запрацювати лише в умовах стабільної та зростаючої економіки. Тому є сенс акцентувати увагу на розвиток фінансових структур, які могли б здійснювати фінансування малого бізнесу.

Водночас слід відзначити реальну, хоча й недостатню за масштабами, підтримку МСП з боку міжнародних фінансових організацій, фінансових установ окремих держав. Тут варто вказати на діяльність Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), який реалізує проєкт «Кредитна лінія для розвитку малих і середніх підприємств» (SMELINE) для підтримки приватного сектора в посткомуністичних

країнах. З ініціативи уряду Німеччини та з метою фінансової підтримки МСП в Україні був створений Німецько-Український фонд, який реалізує програму «Трансформ». Партнерами-виконавцями цього проекту є з німецького боку банк Kreditanstalt für Wiederaufbau, з українського – НБУ. Є ще й третій міжнародний проект під назвою «Проект розвитку експорту» за участю Світового банку, Укрексімбанку та за сприяння Ексімбанку Японії. Цей проект має насамперед зовнішньоекономічне спрямування і повинен сприяти розвитку експортного потенціалу України. Йдеться про кредитування конкурентоспроможного виробництва товарів і послуг та надання технічної допомоги для створення інформаційної інфраструктури і маркетингової діяльності на зовнішніх ринках.

Висновки. Отже, в Україні є потреба у розробці та проведенні спеціальної економічної політики щодо МСП. Вона передбачає заходи, спрямовані на підтримку малого й середнього підприємництва і пов'язані з вирішенням властивих йому проблем. Ця політика охоплює дві групи заходів: ті, що спрямовані на усунення дискримінації МСП, і ті, що сприяють їх розвитку.

Перша група дій спрямована на те, щоб утворити рівні умови для всіх ринкових суб'єктів незалежно від їх розмірів і форм власності. Вона передбачає усунення дискримінації МСП у законодавчій сфері, практичній діяльності урядових чи місцевих органів. Стосується вона й подолання нерівної конкуренції, зумовленої відмінностями в розмірах підприємств, посилення конкурентоспроможності та ефективності МСП. Ці кроки держави отримали в західній економічній літературі назву «компенсації недоліків» [3, с. 185]. Суть останніх полягає в тому, що для створення рівних шансів господарського старту держава компенсує малому бізнесу його природжені недоліки порівняно з великим бізнесом.

Якщо перша група заходів лише вирівнює шанси підприємств різної «вагової категорії», то друга має на меті створити додаткову підтримку процесу становлення та розвитку МСП. Ю. Конрад вказує на два такі завдання [3, с. 185–187]. Перше полягає у створенні мережі підприємств за участю МСП. Зазначається, що успішний розвиток останніх може бути забезпечений включенням у «мережу» постачальницько-збутових та коопераційних зв'язків з іншими малими, а також великими підприємствами.

Держава повинна брати активну участь у подібній організації бізнесу за допомогою створення відповідного законодавства, приватизації та розукрупнення великих підприємств. Друге завдання зводиться до підтримки підприємств, керованих (приватними) власниками.

Йдеться про те, що індивідуальні власники чи партнери демонструють найвищі стимули до продуктивної діяльності, забезпечують найвищу ефективність малого бізнесу. В умовах браку коштів на підтримку МСП перевагу слід надавати саме таким фірмам.

Наведене свідчить про те, що держава має великі завдання та можливості щодо сприяння розвитку малого та середнього підприємництва. Державна активність у цій сфері зумовлюється усвідомленням важливості МСП у змішаній економічній системі.

1. Аллен Л. Как преуспеть в малом би знесе / Л. Аллен. – М.: Русская тройка, 1992. – 190 с.

2. Блинов А. О. Российские проблемы и зарубежный опыт / А. О. Блинов // Мировая экономика и международные отношения. – 1993. – № 9. – С. 125–129.

3. Зрушення до ринкової економіки. Реформи в Україні: погляд зсередини. – К.: Фенікс, 1997. – 287 с.

4. Социальная рыночная экономика в Германии и экономическая трансформация в России: пер. с нем. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 328 с.

5. Хайек фон. Ф. Конкуренция как процедура открытия / Ф. фон. Хайек // Мировая экономика и международные отношения. – 1989. – № 12. – С. 5–14.

6. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры): пер. с нем. / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 454 с.

7. Місце України за рейтингом «Ведення бізнесу 2013». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua/file/link/193720/file/DB_2013.doc

Аниловская Г. Я., Петкогло Д. М., Самусевич О. М. Воздействие развития малых и средних предприятий.

Определена роль малых и средних предприятий в экономике Украины. Проанализированы причины и факторы, определяющие тенденции их развития. Охарактеризованы задачи государства в этом процессе.

Ключевые слова: *малые и средние предприятия, структура экономики, государственная поддержка предпринимательства.*

Anilovska G. Ya., Petkohlo D. M., Samusevych O. M. Promotion of small and medium enterprises.

The role of SMEs in the economy of Ukraine is defined. The reasons and factors that determine their development trends are analyzed. The tasks of the state in this process are characterized.

Key words: *small and medium enterprises, the structure of the economy, state support of entrepreneurship.*

Стаття надійшла 21 жовтня 2013 р.